

Ýer titreme temaly goşgular

Category: Edebi makalalar, Goşgular, Kitapcy

написано kitapcy | 26 января, 2025

Ýer titreme temaly goşgular ÝER TITREME TEMALY ŞYGYRLAR

Gynansak-da, öz geljegini kesgitlemekde sindizem belli pikiri bolmaz ýaly edilen, milletparazlygyň, fanatizmiň batgalygynda, gumanizmden, parahatçylykdan, dost-doganlykdan uzak durmuşda ýasamaga mejbür edilen jemgyýet bolmagynda galýarys.

Ylym-bilimi, akyl-paýhasy öňe tutmagyň ýerine «takdyra ten bermegi», peýdakeşligi, harsal jaý gurluşygyny saýlap alanlary ýolbaşy edip, geljegine dahilly kararlarda rol oýnama jogapkärçiligini janypkeşligini görkezmeyän jemgyýetde adamlaryň pida bolmagyna, ýaralanmagyna, maýyp bolmagyna, öýsüz galmagyna, arzuw-hyýallarynyň, umylarynyň tükenmegine ýol açan ýer yranmasy-da, heý, undularmy?

Ýene bir gezek hernä ýaralarynyzy gozgan däldirin-dä diýen umyt bilen şu ýazgymda ýer yranmasy bilen baglanyşykly şygyrlary ýatlap geçdim.

• HASRATLY KARTINA

Sümmanniniň:

«*Bu gama şärikdeş ölüler, saglar,
Görenler ah çekip, ýürekden aglar,
Sarsyldy dereler, söküldi baglar,
Her tarap gaplandy toza-dumana»*

setirlerini-de öz içine alýan şygyry 1893-nji ýylyň Erzurum-Tortum ýer yranmasyndan söz açýan eserdir.

Tewfik Fikret oglы Halygyň dünýä inişini-de beýan eden 1895-

nji ýylyň Stambul ýer yranmasy baradaky olmez-ýitmez «Zenzele» şygryndan başga-da «Biçärelere beriň» («Verin Zavallıllara») şygrynyň soňunda bialaçlyga garşy döş geren adamy suratlandyrýar (1897-nji ýylyň Balykesir ýer yranmasy):

«*Çuň, zaryn ses bilen topragyň göwsi,
Gynanjyny söylär aky kartina.
Siziňem ýüregňiz awaýar, elbet,
(Şeýle dälmi näme?!)
Goýuň, garyp galan ýetimiň, duluň,
Nokat goýuň perýadyna, dadyna,
Şu bir topar adamyň!»*

- **«ERZINJANDA GUŞ BAR»**

Aşyk Weýseliňem 1939-njy ýylyň Erzinjan ýer yranmasy hakda ýazan şygrynda:

*Dyman bilbilleri, güller perişan,
Gark bolmuş topraga, galmandyr nyşan.
Kükrediksaý tolkunlara garyşan,
Hany Ýewfrat bilen joşan Erzinjan»*

diýen setirler bar.

Nazym Hikmetiň Bursa türmesindekä «Kisämde berere zat ýok. Ýüregimden berdim» belliği bilen 1939-njy ýylyň Erzinjan ýer yranmasyndan soñ ýazan:

«*Erzinjanda bir guş bar,
ganatynda kümüş ýok.
Gitdi, ýarym gelmedi,
gayry munda bir iş ýok.*

Oý, daglar, daglar, daglar...
Aldy ellerine ganly başyny
garyň ortasynda Erzinjan aglar...»

setirleri bilen başlaýan «Şum habar» şygry ýer yranmasy hakdaky ýatdan çykmajak şygylaryň biridir.

Nurullah Aýtaç bu şygyr hakda «Käte ýeke setir bilenem, baş-üç sany söz bilenem ullakan surat çekmegin, bize birin-birin aň ýetirmegin diñe beýik senetkarleriň işidigine şek-şübhe bolup bilmez» diýýär.

Mustafa Seyit Sutüwen “Erizgan” atly şygrynda:

«*Şu ojak, şu jan alany
Şu taryh günü*»

– diýýär.

Zeki Ömer Defnäniň şygrynyň ady-da «Bu ýurt şeýdip aglaýardyr» («Bu Memleket Böyle Ağlar»).

• **GYNANSAK-DA...**

Ryfat Ylgazyň:

*Her kim ýene iş-güýjünde,
Her kim ýene öz ýerinde*

setirleri bilen guitarýan «Tosýa zenzelesi» (1943) şygry we Nedret Gürjanyň «Ýer yranmasyndan soňky ilkinji şygyr: Dinar» (1995) atly goşgusynyň soňundaky:

«Maşgalam sekiz parça!
Daş daş üstüne bakja.
Suprada sahan garaşýar.

Merdiwan çykgalgany
Ýorgan-düşek, otaglar.
Ýyljak ýerde ýatmagy...
Suwsuz galdy çecekler.

Bükdi, boýnumy bükdi,
Bükdi, Allahym bükdi...»[/i]

– setirlerindäki adamzat dramasy ýer yranma hakykatynyň poetiki beýanydyr.

Käşgä, ýerem titremesedi, şeýle şygırlaram ýazylmqsady. Emma

bolaýýamy näme...

Ýerem titräp dur, şeýle goşgularam ýazylyp dur, ýene-de
ýazyljaga meñzeýär.

Öner ÝAGJY.

«CUMHURIYET» gazeti, 11.02.2023 ý. Edebi makalalar